

Andrzej Paluch

Wspomnienie o profesorze Andrzeju Waligórskim

Przegląd Socjologiczny Sociological Review 28, 342-344

1976

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ANDRZEJ PALUCH

WSPOMNIENIE O PROFESORZE ANDRZEJU WALIGÓRSKIM

Dnia 8 sierpnia 1974 roku zmarł w Krakowie Andrzej Waligórski, antropolog, etnograf i socjolog, profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego, pionier badań antropologicznych w Polsce. Urodził się 12 grudnia 1908 r. w Krakowie. Tutaj w roku 1926 ukończył III Gimnazjum im. króla Jana Sobieskiego. W tym samym roku podjął studia na Uniwersytecie Jagiellońskim w zakresie języków nowożytnych, językoznawstwa ogólnego i filozofii ścisłej. W roku 1931 uzyskał stopień magistra filozofii i rok później wyjechał na stypendium Funduszu Kultury Narodowej do Londynu. Tam po raz pierwszy zetknął się z antropologią społeczną, dyscypliną, która określiła całość Jego działalności naukowej i dydaktycznej. Studiował na Uniwersytecie Londyńskim pod kierunkiem prof. Bronisława Malinowskiego w słynnej wówczas dzięki Malinowskiemu London School of Economics.

Tam w roku 1938 prof. Waligórski uzyskał stopień doktora filozofii. Malinowskiemu pozostał wierny jako uczeń do ostatnich chwil życia. Ostatnią jego ideą, której już nie zdążył zrealizować, było wydanie po raz pierwszy w języku polskim dzieł wybranych Bronisława Malinowskiego.

Po powrocie do kraju w r. 1938 prof. Waligórski objął stanowisko pracownika naukowego w Państwowym Instytucie Kultury Wsi, kierowanym przez prof. Józefa Chałasińskiego. Niestety II wojna światowa przerwała tę owocnie rozpoczętą pracę. W wojnie tej prof. Waligórski brał czynny udział. Kampanię wrześniową rozpoczął w 3 Batalionie Strzelców z Rembertowa, a następnie walczył w lasach Zamojszczyzny w oddziale uformowanym przez majora Cichockiego, gdzie był dowódcą kompanii. Dostawszy się do niewoli uciekł z obozu jeńców i na przełomie roku 1939/1940 przez Węgry przedostał się do Paryża, gdzie wstąpił do Armii generała Sikorskiego. Stamtąd został oddelegowany do pracy naukowo-politycznej w Królewskim Instytucie Spraw Międzynarodowych w Londynie. Obok pracy w powyższym Instytucie wygłaszał na terenie Wielkiej Brytanii odczyty i wykłady o Polsce, jej zagadnieniach

społeczno-politycznych i jej walce z Niemcami hitlerowskimi, przyczyniając się do pogłębienia wiedzy i zainteresowań sprawami polskimi wśród społeczeństwa angielskiego także zaangażowanego w II wojnę światową.

Po wojnie, w r. 1946, prof. Waligórski wyjechał z ramienia Uniwersytetu Londyńskiego do Kenii we wschodniej Afryce. Prowadził tam blisko 3-letnie badania terenowe w społeczeństwie pierwotnym Luo. Wyniki tych badań opracowywał później przez wiele lat już w Polsce, publikując szereg rozpraw. Ważniejsze z nich to: *Studia nad więzią terytorialną i rodzinną wschodnioafrykańskiego plemienia Luo*, „Etnografia Polska”, t. VII, 1963; *Problem białego osadnictwa w Kenii*, „Przeгляд Socjologiczny”, t. XXIII, 1969; *Kinship Terminology of the Luo*, „Africana Bulletin”, nr 11, 1969; *Wzory i normy bogactwa i zamożności w afrykańskim społeczeństwie chłopskim. Studium procesów zmiany kulturowej*, „Studia Socjologiczne”, 1970, nr 2(37). Plemieniu Luo poświęcona jest też monografia *Społeczność afrykańska w procesie przemian 1890—1949. Studium wschodnioafrykańskiego plemienia Luo*, Warszawa 1969. Część swoich doświadczeń badacza terenowego zawarł prof. Waligórski w krótkim szkicu *Implikacje teoretyczno-etnograficznych badań terenowych*, „Etnografia Polska”, t. XIII, 1969.

W roku 1948 prof. Waligórski wrócił do Polski i objął stanowisko adiunkta w Katedrze Etnografii Ogólnej i Socjologii Uniwersytetu Jagiellońskiego, kierowanej przez prof. Kazimierza Dobrowolskiego. W 1955 r. został docentem, a w 1969 r. profesorem tegoż Uniwersytetu. W roku 1962 objął kierownictwo Zakładu Etnografii i Socjologii Ludów Afrykańskich w Katedrze Etnografii Ogólnej i Socjologii UJ.

Po reorganizacji struktury Uniwersytetu Jagiellońskiego, gdy Katedra, w której pracował, weszła w skład Instytutu Socjologii UJ, prof. Waligórski został kierownikiem Zakładu Socjologii Kultury i Oświaty w Instytucie Socjologii UJ. Ponadto wykładał w Katedrze Etnografii Uniwersytetu Warszawskiego i w Studium Afrykanistycznym na tym samym Uniwersytecie.

Oprócz działalności uniwersyteckiej uczestniczył jako członek w pracach Komisji Socjologicznej oraz Komisji Orientalistycznej Oddziału PAN w Krakowie. Był przewodniczącym Komisji Etnograficznej Krakowskiego Oddziału PAN, która głównie dzięki Jego wysiłkom została reaktywowana w 1973 r. Był też między innymi członkiem Rady Naukowej Studium Afrykanistycznego UW, Rady Naukowej Pracowni Zagadnień Społecznych i Kulturalnych Afryki Współczesnej PAN w Warszawie oraz Rady Naukowej Instytutu Rolnictwa i Leśnictwa Krajów Tropikalnych i Subtropikalnych Akademii Rolniczej w Krakowie.

Twórczość naukową prof. Andrzeja Waligórskiego wyznaczyły dwie

grupy zagadnień: empiryczne studia społeczeństwa pierwotnego oraz teoria kultury i historia antropologii społecznej. Ta pierwsza znalazła swój wyraz w pracach dotyczących społeczności Luo. Najobszerniejsza z nich, poświęcona rodzinie pierwotnej, pozostała niedokończona. Prof. Waligórski wierzył, że tylko schemat postępowania naukowego prowadzący do badań terenowych poprzez generalizację do teorii może przynieść naprawdę wartościowe wyniki w naukach społecznych. Jego temperament badacza terenowego jeszcze bardziej wyjaskrawiał tę postawę.

Dociekania o charakterze czysto teoretycznym i metodologicznym nie były mu bliskie. Jednakże jego tolerancja i szacunek wobec uczniów i współpracowników powodowały, że każda postawa naukowa, jeśli tylko poparta autentyczną pasją badacza, znajdowała Jego uznanie.

Największym dziełem życia prof. Andrzeja Waligórskiego była opublikowana w r. 1973 *Antropologiczna koncepcja człowieka*, najobszerniejszy w języku polskim wykład historii antropologicznej teorii kultury. W książce tej dał wyraz swoim zainteresowaniom i swojej erudycji humanisty wielkiego formatu. Uprawiał antropologię społeczną, dyscyplinę będącą w polskiej organizacji nauki niejako na pograniczu etnografii i socjologii. Prowadził seminaria oraz prace magisterskie i doktorskie zarówno z etnografii, jak i socjologii. W antropologii społecznej był uczniem Bronisława Malinowskiego i kontynuatorem jego poczynań teoretycznych. Wierzył, że dwa przede wszystkim kierunki zaważyły na humanistyce XX wieku: funkcjonalizm Malinowskiego oraz teoria socjologiczna Marksa.

Jego wysiłek lat ostatnich zmierzał w kierunku ukazania tego, co oryginalne i wspólne w funkcjonalizmie Malinowskiego i marksistowskiej teorii socjologicznej.